

TOLERANT PIONJÄR OCH FRÄMLINGSFIENTLIG MÖRDARE?

en komparativ studie om Akbar och Aurangzebs
behandling av hinduer

LUNDS
UNIVERSITET

Abstract

The way in which the Mughal rulers Akbar and Aurangzeb are commonly represented perpetuates a misleading and occasionally dangerous depiction. Akbar is described as a liberal and tolerant leader, whose only goal was to bring eternal peace to Hindus and Muslims. Aurangzeb on the other hand is characterized as a dogmatic and fiercely conservative Muslim whose main objective was the subjugation and harassment of the Hindu population. While these views are, to some extent, grounded in fact they are also exaggerated caricatures, used by colonial Englishmen and contemporary Hindu nationalists to create a rift between Muslims and Hindus. In this paper I therefore investigate the treatment of Hindus by both Akbar and Aurangzeb in their correct historical contexts. To do this I employ the theoretical framework of worldviews, in order to uncover the ideational components that enabled the leaders' religious policies. Furthermore I utilize the method of most similar system design as a means to compare the Mughal rulers and identify the most decisive component in why they differed in the treatment of Hindus. The results show that the factor most influencing the treatment of Hindus is the ideational trends preceding and succeeding Akbar.

Nyckelord: Akbar, Aurangzeb, Mogulriket, hinduer, tolerans

Antal ord: 8960

Innehållsförteckning

Abstract	1
1. Inledning	2
1.1 Bakgrund	4
1.1.2 Akbar I (1542-1605)	4
1.1.3 Aurangzeb (1618-1707)	4
1.2 Syfte och frågeställning	5
1.3 Tidigare forskning	7
1.4 Källkritik	8
1.5 Disposition	9
2. Teoretiska perspektiv	9
2.1 Konstruktivism	9
2.2 Världsåskådningar	10
2.3 Applicering och kritik	11
3. Metod och material	12
3.1 Operationaliseringar/definitioner	12
3.2 Metod	13
3.3 Metodologiska reflektioner	13
3.4 Material och avgränsningar	15
4. Resultat	15
4.1 Akbar	16
4.2 Aurangzeb	18
5. Analys	19
5.1 Tiden före och mellan Akbar och Aurangzeb	20
5.2 Ulaman	21
5.3 Förstörelse av tempel	22
5.4 Applicering av världsåskådningar	23
6. Slutsatser	24
7. Referenser	26

1. Inledning

Sedan den Westfaliska freden 1648 och de efterföljande århundradena har västvärlden sett sig själva som de suveräna staternas och den liberala demokratins fanbärare. Historieskrivningen skildrar allt som oftast världens utveckling på detta sätt, där västs uppgång och österns nedgång framställs som en oundviklig utveckling. Det här perspektivet, vilket både är snävt och eurocentriskt, gör att framgångsrika stater och andra politiska enheter från världsdelar andra än Europa och Nordamerika hamnar i skymundan (Truschke 2017, s. 5-7). Väljer man att leta efter dessa exempel finner man dock snabbt att det inte råder någon brist på dem. De små kungadömen som utgjorde antikens Kina lade tidigt grunderna till det vi idag skulle kalla för välfärd och tryckfrihet (Tin-bor Hui 2010). Man kan spåra hur idéer om suveränitet rörde sig från det mongoliska riket, till de stora muslimska dynastierna och vidare till Europa från 1200-talet och framåt. Idéer som skulle ha en stor påverkan på hur europeiska stater kom att organisera sig och se på sig själva (Truschke 2017, s. 175). En av dessa muslimska dynastier, och den som föreliggande uppsats kommer att fokusera på, är mogulriket. Redan på femtonhundratalet, långt innan den europeiska idén om demokrati och tolerans fick fäste, etablerade sig mogulriket som en plats där mångkulturalism var något som inte motverkades, utan tvärtom uppmuntrades och bejakades.

Tillsammans med det ottomanska riket och det safavidiska riket utgjorde mogulriket under hundratals år en egen världsordning där utveckling och religion gick hand i hand för att skapa ett både gemensamt och pluralistiskt sätt att organisera sig och förstå sin omvärld.

I den här uppsatsen kommer jag att fokusera på två av de mer framstående ledarna av mogulriket och deras sätt att, i egenskap av muslimska kejsare, behandla den hinduiska majoritetsbefolkningen som levde där. Jag intresserar mig för varför behandlingen av hinduer från den tredje kejsaren, Akbar, till den sjätte, Aurangzeb, blev allt mer präglad av en ortodox syn på islam och en lägre grad av tolerans. Genom att utgå ifrån det teoretiska ramverk som kallas för världsåskådningar och att applicera en metod av mest lika-design ämnar jag blottlägga de strukturella faktorer som låg till grund för denna utveckling. Dessa faktorer kan både vara sådana som manifesterades under ledarnas livstid och sådant som uppkom innan de kom till makten.

1.1 Bakgrund

1.1.2 Akbar I (1542-1605)

År 1526 tog den turkiske Djingis Khan-ättlingen Bābur makten över Delhi och Agra (Encyclopedia Britannica 2022-b). Detta var startpunkten för vad som skulle komma att bli Mogulriket. I över tvåhundra år skulle denna muslimska dynasti styra över det hinduiska Indien och bli ett av de rikaste imperierna i världen (Encyclopedia Britannica 2021-a & Truschke 2017, s. 3). Trettio år efter det att Bābur etablerade Mogulriket kom hans barnbarn Abul Fath Jalal ud-din Muhammad Akbar till makten. Den politik som Akbar förde, en politik som både konsoliderade och expanderade rikets makt, lade grunden till den inkluderande behandling av framförallt hinduer som skulle komma att kraftigt påverka Mogulrikets framtid (Ibid). Det var en politik som för sin tid var ovanligt progressiv. Den genomsyrades av tolerans och en nyfikenhet gentemot andra religioner vilket också framgick av Akbars personliga, eklektiska tro (Freitag 2021, s. 7). Han avskaffade den särskilda skatt som ålagts icke-muslimer och avskaffade bruket att tvångskonvertera krigsfångar till islam (Freitag 2021, s. 7 & A. Ballhatchet 2021).

Trots den förda politikens toleranta karaktär var Akbar också en skicklig politiker och militär strateg och slog tämligen hänsynslöst ned flera uppror¹ (Richards 1995, s. 13-14). Han utsåg sig själv till rikets högsta beslutsfattare inom religiösa frågor och reformerade både administrationen och militären. Dessa reformationer underlättade beskattningen och skapade ett standardiserat befattningssystem inom armén (Encyclopedia Britannica 2022-b).

Akbar kunde uppvisa lite tålmod för personer som inte delade hans öppna syn på religionen. När muslimska jurister opponerade sig mot hans utforskande samtal med kristna och hinduer lät han avrätta två av dem, förmodligen för att befästa den egna positionen som ledare över islam (Zarakol 2022, s. 159).

1.1.3 Aurangzeb (1618-1707)

Abul Muzaffar Muhi-ud-din Muhammad Aurangzeb, Akbars barnbarns barn, kom till makten år 1658 efter en blodig arvstvist med sin äldre bror. Efter att ha avrättat två av sina bröder, försatt en i exil och placerat sin far i fångenskap inledde han ett styre som till en början riktade in sig på att försvara rikets norra gränser från turkiska och persiska angrepp (Percival

¹ Ett sådant fall var massakern i Chitor där över trettiotusen människor mördades på Akbars order. Detta var en osedvanligt blodig och grym tilldragelse under Akbars styre (Say Seck Leong 2006).

Spear 2022). Vid den här tiden var Mogulriket ett av världshistoriens största imperier. Det omfattade fler invånare än hela Europa och dess rikedom var avsevärd (Truschke 2017, s. 3-4). Vid sin död stod de områden som Aurangzeb hade erövrat för över en fjärdedel av hela imperiets storlek.

En viktig del av denna expansion var segrarna över flera områden i södra Indien, den viktigaste av vilka var erövrandet av Deccan, ett område som ingen tidigare mogulledare hade lyckats övervinna (Ibid, s. 92).

Under 1670-talets start började Aurangzeb avskaffa vissa delar av det kejsarliga hovet som hade existerat sedan Akbars tid. Han eliminerade bruket av hinduiska ritualer, avskedade hovets officiella historiker och upphörde att ge bidrag till musiker (Ibid, s. 42).

Aurangzeb placerade stor vikt vid en ledares känsla för rättvisa. För honom själv manifesterades detta genom en fortsatt tillåtande syn på religion i kombination med hårda straff mot de individer eller religioner han såg som omoraliska eller provocerande (Ibid, s. 79). Tidigt i under sitt kejsarskap skrev han under en order om att alla tjänstemän inom moguladministrationen skulle upphöra med trakasserier mot hinduer då han ansåg att detta stred mot de moguliska traditionerna (Ibid, s. 80). Trots det stora intresset för rättvisa verkställde Aurangzeb år 1672 en order om att konfiskera allt land som hade givits till hinduer och istället dela ut detta till muslimer. Trots att lagen inte införlivades på särskilt många platser var det ett stort bakslag för imperiets största icke-muslimska grupp (Ibid, s. 82). Detta var dock inte den första gången Aurangzeb hade visat prov på denna växlande syn på hinduerna. År 1659 beordrade kejsaren att inga nya hinduiska tempel fick uppföras i riket, något som inte heller införlivades på alla platser men fortfarande tydligt markerade mot den inledande tidens tolerans (Ibid, s. 83).

1.2 Syfte och frågeställning

Med föreliggande uppsats ämnar jag undersöka de två mogulledarna Akbar I och Aurangzeb och på vilka sätt de behandlade rikets hinduiska grupper². Syftet med undersökningens

² Här bör en anmärkning rörande begreppet *hinduer* göras. Hinduismen var och är inte en enhetlig religion med enbart en typ av teologiska antaganden. Istället existerar det en mångfald av trossystem och religioner som alla faller under paraplybegreppet hinduism. Användandet av ordet hinduer började i samband med briterernas kolonisering av Indien (Truschke 2017, s. 14). Trots detta kommer jag att begagna uttrycket då jag behöver ett sätt att benämna samtliga hinduiska religioner på samma sätt som man talar om kristendom eller judendom.

komparativa struktur är att blottlägga de orsaker som kan ligga till grund för skillnaderna i hur de båda ledarna behandlade hinduer under sina respektive regentperioder.

För att argumentera för uppsatsens utomvetenskapliga relevans behöver man alltså se till både historien och samtiden. Historien är helt avgörande för vår nuvarande värld och dess politik. För att förstå dagens hindunationalister i Indien måste man alltså också förstå den långa historia av muslimskt styre som har präglat landet. Genom att undersöka idémässiga orsaker till behandlingen av hinduer kommer en större förståelse uppnås för varför dagens indiska politik ser ut som den gör.

I samma anda måste man begripa hur samtiden ser på Aurangzeb. I dagens Indien påstås han av många hindunationalister ha varit en illvillig härskare som avskydde hinduer. Hans namn har tagits bort från en stor motorväg i Delhi och han anses vara anledningen till att Mogulriket föll (Truschke 2017, s. 2-3). Denna bild är till stor del falsk, skapad för att agitera för idén att hinduer och muslimer inte kan, eller ens borde dela samhälle. Att bidra till en mer nyanserad bild av Aurangzeb är alltså ett mycket viktigt utomvetenskapligt skäl till att genomföra uppsatsen.

Anledningen till att valet också föll på Akbar som studieobjekt är på grund av hans otidstypiskt toleranta syn på religiös mångfald. Att som ledare för ett imperium vilket omfattade en befolkning på flera miljoner, hyste en rad olika religioner och själv tillhörde en religiös minoritet ändå prioritera pluralism och intellektuellt utbyte över religionsgränser är uppseendeväckande. Med tanke på de nationalistiska och främlingsfientliga strömningarna som i dag växer fram på allt fler platser runt om i världen är det helt central att påminna om att det finns andra typer av förhållningssätt till mångkulturalism och att dessa inte enbart går att finna i väst. Akbar är ett exempel på hur framgångsrik integration kan fungera, långt innan vår egen tid och på en annan plats än Europa och Nordamerika.

Min uppsats motiveras inomvetenskapligt då den använder sig av en teori som inte tidigare har utnyttjats i studier där Akbar och Aurangzeb förekommer. Det finns visserligen undersökningar som jämför ledarna och deras syn på och behandling av icke-muslimer. Men det existerar inte någon tidigare forskning som enbart ser till behandlingen av hinduer utifrån den teori jag som i denna uppsats använder mig av. Att bredda det teoretiska fältet inom ett vetenskapligt område är en viktig del av forskningsarbetet. Eftersom uppsatsen fyller en vetenskaplig lucka, samtidigt som den i hög utsträckning bygger på tidigare forskning bidrar den till och uppfyller forskningens krav på kumulativitet. Det finns också en brist på forskning gällande Aurangzeb, vilket är ytterligare ett argument för den inomvetenskapliga relevansen (Truschke 2017, s. 5).

- *Hur kan man förklara att hinduer behandlades olika under Akbars och Aurangzebs regentperioder i Mogulriket?*

1.3 Tidigare forskning

I detta avsnitt kommer den för uppsatsen viktigaste forskningen att presenteras och knyts an till uppsatsen.

Ashirbadi Lal Srivastava (1965) formulerar i sin biografi över Akbar en linjär men mångbottnad historia över mogulledarens liv. Boken är uppdelad i kapitel som i kronologisk ordning följer kejsarens barndom och ungdom, olika aspekter av hans ledarskap och till sist hans eftermäle. Srivastava lägger stor tonvikt vid Akbars person, hur han formades av sina tidiga år vid det moguliska hovet och hur olika händelser i omvärlden påverkade hans identitet och således hans styre. Biografin ligger följaktligen ofta på en annan analysnivå än vad jag i denna uppsats ämnar göra, men trots det finns det flera beröringspunkter. En röd tråd som löper genom Srivastavas bok är Akbars religiösa utveckling. Han redogör för Akbars möte med hinduismen och det personliga intresset för sammanförandet av politik och religion och hur dessa faktorer ledde fram till flera av de reformer och beslut som skulle komma att forma mogulrikets religiösa politik. Vidare är boken en djupdykning i Akbars reformerade administration och de kulturella och sociala institutioner som inrättades under kejsaren. På detta sätt kan boken ses som ett både bredare och mer detaljerat arbete och försök att förstå mogulledaren.

I sin artikel *Reimagining the Mughal Emperors Akbar and Aurangzeb in the 21st Century* (2021) vill Osama Amin göra upp med de allmänt rådande föreställningarna om Akbars och Aurangzebs styren. Målet med artikeln är att sätta de båda kejsarna i deras korrekta politiska och sociala kontexter och på så sätt adressera de stereotypa framställningarna av dem. Amin menar att dessa framställningar har sina rötter i brittiska kolonialhistoriker som genom att så split mellan hinduer och muslimer kunde styra över den indiska befolkningen. Denna historieskrivning har sedan övertagits av fundamentalister i dagens Indien och Pakistan.

Amin identifierar några nyckelfrågor hos de båda kejsarna som har misstolkats och använts som trumfkort hos de nyss nämnda fundamentalisterna. Författaren vänder sig mot användandet av moderna begrepp som "liberal" och "konservativ" när det kommer till Indien

under 1500- och 1600-talet. Vidare menar Amin att man tidigare har betraktat kejsarna ur ett endimensionellt perspektiv och att det finns fler aspekter att beakta. En av dessa är att Akbars val att inkludera hinduiska aristokrater i rikets administration och militär inte enbart var motiverat utifrån en vilja att vara "god". Istället var detta ett högst politiskt beslut som syftade till att centralisera den egna makten och frånta lokala ledare deras auktoritet.

Samma typ av återkontextualisering gör Amin gällande Aurangzeb. Exempelvis visar han hur förbudet mot vissa hinduiska festivaler inte var grundade i en fundamentalistisk tolkning av islam, utan i en strävan att säkerställa befolkningens moraliska välbefinnande i lika hög grad som deras fysiska.

Osama Amin avslutar sin artikel med att visa hur dessa medvetet felaktiga tolkningar påverkar dagens Indien och Pakistan. Han belyser hur Indiens premiärminister Narendra Modi och hans nationalistiska *Indiska Folkpartiet* har reformerat landets utbildningspolitik och i samband med det skrivit om Indiens historia. Man presenterar nu båda ledarna som anti-hinduer vilka dedikerade sina liv till att förstöra och förbjuda den hinduiska tron. I Pakistan å andra sidan konstruerar man föreställningen att Akbar var en anti-muslim som svek sin tro, medan Aurangzeb var en from man som ägnade sitt liv åt att be och sörja för islams fortlevnad.

Amins artikel har alltså i mångt och mycket mål som ligger i linje med de jag har i denna uppsats, men fokuserar på andra aspekter och har delvis en annan analysnivå. Där jag i föreliggande uppsats väljer ett mer konstruktivistiskt perspektiv anlägger Amin stundom ett individnära personporträtt.

1.4 Källkritik

Att studera och analysera händelser som ligger flera hundra år tillbaka i tiden ställer krav på de källkritiska överväganden man som uppsatsförfattare bör göra. Eftersom jag varken behärskar arabiska, persiska eller indiska är detta alltså en nödvändighet att använda mig av historiska redogörelser och sammanfattningar. Detta utgör dock en svårighet när det kommer till det källkritiska kravet på äkthet.

Ju längre tid som har passerat, desto svårare blir det att försöka avgöra källornas äkthet (Teorell & Svensson 2016, s. 104).

Problem uppstår även vid kravet på tidslig och rumslig närhet (Ibid. s. 106). Både den tidsliga och den rumsliga närheten är långt ifrån ideala då både det geografiska och historiska

avståndet till de undersökta händelserna är stort. Lösningen på dessa problem ligger inte i att man avstår helt från källor som uppvisar dessa brister. För att kunna studera historiska fall är detta något man ofta måste handskas med, det är i vissa fall nästan en förutsättning. Lösningen är istället att föra en transparent diskussion i uppsatsen om de källor som har använts och tydligt redogöra för dess tillkortakommanden och brister. På så sätt får läsaren bilda sig en egen uppfattning om hur omfattande problemet är och om man anser att de slutsatser som jag drar är rimliga. Att göra detta är nödvändigt för att uppsatsen ska kunna leva upp till det, inom vetenskapen, fundamentala kravet på intersubjektivitet (Badersten 2006, s. 74).

1.5 Disposition

Uppsatsen inleds med en historisk bakgrund till det valda ämnet. Detta följs av en redogörelse för motiven och syftet med uppsatsen, samt en översiktlig sammanfattning av den centrala tidigare forskningen och källkritik. Efter detta diskuteras den valda teorin, både det snävare konceptet av världsåskådningar och den bredare teoribildningen konstruktivism. I samband med detta för jag en diskussion angående problemen med den valda teorin och hur den ska appliceras i analysen. Vidare presenterar jag metoden och materialet som kommer att användas och problematiserar även detta. Uppsatsen avslutas med en resultatdel, analysen och en med denna sammanhörande diskussion kring de resultat som har framkommit.

2. Teoretiska perspektiv

2.1 Konstruktivism

För att jag i denna uppsats på bästa sätt ska kunna använda mig av världsåskådningar som teoretiskt ramverk behöver jag redogöra för de ontologiska och teoretiska antaganden som detta ramverk vilar på.

Konstruktivismen bygger på tanken att betydelse, intressen och förhållanden är *socialt konstruerade*, vilket innebär att det icke-materiella föregår och konstituerar det materiella (Hurd 2008, s. 300). Vidare intresserar man sig för relationen mellan strukturer och aktörer och menar att detta förhållande inte är något fixerat och stabilt, utan något som varierar och förändras över tid. Dessa strukturer kan inte heller enbart förklaras på individnivå, utan

behöver ses som delade normer och gemensamma institutioner som sammantaget gör att enskilda människor agerar på ett visst sätt (Ibid, s. 301). Detta gör att jag i uppsatsen inte behöver se till Akbars och Aurangzebs personliga bevekelsegrunder, utan istället kan behandla de som symptom för större, samhälleliga och historiska strömningar. Att arbeta med övergripande strukturer på detta vis är ett fruktbart tillvägagångssätt när det kommer till historiska studier av den typ jag ämnar genomföra. Att identifiera och analysera historiska, ideologiska och samhälleliga strömningar som förändras över tid är precis det jag är ute efter och således är konstruktivismen en lämplig teori att grunda uppsatsen i.

En annan fördel med konstruktivismen är att den inte endast erkänner stater som de centrala politiska aktörerna. Eftersom jag intresserar mig för imperium som politisk enhet är det därför fördelaktigt att använda en teori som anser detta likvärdigt med den moderna, staten (Ibid, s. 306).

2.2 Världsåskådningar

För att kunna identifiera de idémässiga faktorer som utgör grunden till Akbars och Aurangzebs behandling av hinduer kommer jag att använda mig av begreppet *worldviews* (som i denna uppsats kommer att kallas för *världsåskådningar*). Detta bör inte betraktas som en heltäckande teoribildning, utan mer som ett teoretiskt ramverk vilket möjliggör en analys av idéer och ontologier.

En världsåskådning kan sägas vara antaganden om världen, både i bemärkelsen fysisk och social, som påverkar vårt beteende och förhållningssätt till den (Koltko-Rivera 2004). Dessa skiljer sig från renodlad filosofi genom att de inte behöver vara explicita eller logiskt sammanhängande (Pinxten 2015). “(...) *human cognition and behavior are powerfully influenced by sets of beliefs and assumptions about life and reality. (...) Applied to the collective level, this insight can provide a basis for (...) theories of culture and conflict, faith and coping, war and peace*”. (Koltko-Rivera 2004). Citatet visar på hur jag i föreliggande uppsats kommer att använda mig av konceptet världsåskådningar, inte som ett redskap för att studera individuella beslutsfattare på personnivå, utan ett teoretiskt ramverk att använda för att blottlägga de strukturella och idémässiga orsaker till att beslutsfattarna har handlat som de har gjort.

Hendrick Spruyt använder i sin bok ett liknande verktyg för att analysera muslimska riken. Han kallar världsåskådningar för “samlade mentaliteter” och “kollektiva föreställningar” (Spruyt 2020). Även han inser svårigheterna med sådana begrepp, men anser ändå att

potentialen de har att blottlägga undermedvetna och kollektiva föreställningar överväger deras svagheter.

Ett ontologiskt grundantagande som görs i denna uppsats och som är viktigt att poängtera är uppfattningen att världsåskådningar som teoretiskt ramverk i allra högsta grad är centrala för att forma vår materiella värld. Att inom internationella relationer tala om världsåskådningar kan till exempel betyda att en stats kapital och militärmakt är förankrade i ett gemensamt sätt att se på den egna politiska enheten och dess plats i världen. I en analys som använder sig av världsåskådningar finns det således en poäng i att även se till materiella faktorer, då dessa kan vara resultat av sociala normer, konstruerade identiteter och föreställningar. Det finns också en poäng att använda sig av denna typ av teoretiska ramverk då ett centralt fokus för uppsatsen är religion. *“Yet at the same time religion was important in providing for a common understanding of what politics was all about, as well as informing the purposes of politics”* (Spruyt 2020). Citatet poängterar hur viktig religion, i det här fallet Islam, var för att forma bilden av vad politikens natur överhuvudtaget var. Trosuppfattningar är alltså i allra högsta grad en essentiell del av de världsåskådningar jag kommer att undersöka.

2.3 Applicering och kritik

Att använda konstruktivismen för att jämföra och analysera två ledare ur olika tidsperioder är således det mest gångbara, då själva förändringen i, och källan till, dessa attityder och intressen kan komma att vara precis det jag försöker identifiera.

Den kanske största kritiken som kan riktas mot att använda sig av världsåskådningar som teoretiskt ramverk är dess mångtydighet. Begreppet används inom vitt skilda fält och kan därför innehålla helt olika definitioner och föreställningar om vad det betecknar. Om man inte tydliggör vad som ryms inom den egna användningen av begreppet finns det således en risk att allt för mycket material insamlas och analysen blir ostrukturerad, vilket minskar validiteten. Detta till trots är världsåskådningar som ramverk högst gångbart när det används väl. I den här uppsatsen kommer det användas för att identifiera annars abstrakta och svårfångade typer av orsaker och behöver inte begränsa sig till enbart snäva kategoriseringar.

En annan typ av kritik som kan riktas mot den uppdelning mellan strukturer och aktörer som jag redogjort för är att konstruktivismen anser att strukturer och aktörer är ömsesidigt konstituerande, att det alltså inte går att dra en tydlig linje mellan dessa (Hurd s. 304). Anledningen till att jag ändå skiljer på dessa är för att uppsatsens fokus inte ska ligga på individer. Att se de båda ledarna som produkter av strukturer är nödvändigt för att komma åt

de större, övergripande förklaringar som jag är ute efter. Detta är också ett viktigt antagande inom konstruktivismen där man hävdar, att politiska enheter kan intressera för materiella och maktrelaterade frågor men att detta intresse har sin grund i sociala normer och idéer (Hurd 2008, s. 310).

3. Metod och material

3.1 Operationaliseringar/definitioner

För att en systematisk och tydlig analys ska kunna genomföras behöver vissa av uppsatsens centrala begrepp definieras och operationaliseras.

Ett sådant är begreppet *behandling*. Primärt avser begreppet alltså moguladministrationens förda politik mot dessa grupper och politikens praktiska implementering. Att det kan finnas en diskrepans mellan dessa två delar är något man bör vara medveten om vid samtliga steg i undersökningen. Om en sådan diskrepans identifieras, är det av stor relevans att försöka förklara detta. Vidare skulle det kunna finnas ett värde i att även se till behandlingen som hindrar möttes av från andra än individer och institutioner knutna till moguladministrationen. Det svåra blir dock att kunna härleda denna behandling till rikets ledare vilket skulle kunna göras genom att exempelvis hänvisa till en lag eller en typ av propaganda. Att se till dessa mer svårfångade dimensioner av begreppet behandling ökar risken för att validiteten minskar vilket måste redovisas på ett transparent och tydligt sätt. På grund av detta överstiger nackdelarna fördelarna och resultatet av en undersökning som är mer fokuserad i sin ansats är mer belysande än en som breddar sig för mycket.

Att försöka definiera mitt teoretiska ramverk, världsåskådningar, är inte heller det en helt självklar uppgift. Begreppet används på en rad olika sätt inom olika discipliner och det finns ingen allmänt erkänd eller vedertagen definition. För att jag på bästa sätt ska kunna använda mig av begreppet i denna uppsats väljer jag att inkludera alla typer av relevanta beslut som går att härleda till Akbars eller Aurangzebs förståelse av hur världen fungerar. Att exakt känna till vad dessa män faktiskt tänkte om världen är självklart inte möjligt, men jag anser att det går att göra mer eller mindre kvalificerade försök att komma nära svaret. Genom att utgå från de normer och traditioner, samt de mer allmänt rådande attityder som föregick och samexisterade med ledarna går det att skapa en bild av hur de kan ha förstått den värld de

levde i. På detta sätt undviker jag också att behöva göra en biografisk läsning av mogulledarnas liv och försöka dra slutsatser baserade på deras personliga situationer.

3.2 Metod

Metoden jag kommer att begagna i uppsatsen är den som inom komparativa studier brukar gå under namnet *mest lika-design*. Kortfattat går detta tillvägagångssätt ut på att identifiera två fall som uppvisar olika värden på det som ska förklaras (beroende variabeln), men övervägande likheter på de faktorer som kan tänkas leda till utfallet (oberoende variabler) (Esaiasson et al. 2017, s.102-103). Dessa jämförs sedan med varandra för att förhoppningsvis kunna urskilja de skillnader som gör att utfallen avviker från varandra. För att en undersökning ska kunna genomföras med en mest lika-design kan man i förväg inte känna till samtliga värden som den oberoende variabeln kan anta. Om man redan vet detta kommer studien inte resultera i några nya insikter (Ibid. s. 103).

Under den fas av arbetet då jag inhämtade material identifierade jag tre faktorer som särskilt viktiga för uppsatsen. Dessa är tiden mellan Akbar och Aurangzeb, rollen som *ulaman*³ spelade och förstörelsen av hinduiska tempel. Genom att jämföra hur dessa aspekter tog sig uttryck under de två kejsarna kommer jag att kunna urskilja den aspekt som är viktigast i att förklara varför behandlingen av hinduer skiljde sig åt.

Denna typ av design förutsätter som sagt likheter på de oberoende variablerna, något båda fallen uppvisar (Ibid. s. 103). Några av de centrala likheterna är att både Akbar och Aurangzeb var kejsare för samma rike och båda var medlemmar av moguldynastin. Vidare var båda ledarna muslimer och kontrollerade under sina livstider samma centrala områden i Indien. Till sist styrde bägge männen över en likartad sammansättning av religioner, vilket för uppsatsens syften är kanske den mest centrala aspekten.

Att använda denna typ av metod gör det möjligt för mig att lättare kunna särskilja på olika förklaringar vilket i sin tur underlättar för själva jämförelsen.

3.3 Metodologiska reflektioner

Det hävdas ofta att en av forskarens främsta uppgifter består i att generera generaliserande kunskap (Esaiasson et al. 2017, s. 28). Trots att man studerar partikulära skeenden ska dessa

³ Se sidan 17

kunna förankras i mer allmängiltiga teorier för att på så sätt säga oss något om världen i stort. När man genomför en komparativ fallstudie med endast två fall skapar detta onekligen vissa problem för de generaliserande ambitionerna. För att motverka detta knyts undersökningen till en större teoribildning, i detta fall det teoretiska ramverket världsåskådningar och konstruktivismen. Genom detta kan resultaten bidra till det mer generella användandet av teorierna och kunskapen om dess förklaringskraft på olika typer av fenomen (Teorell & Svensson 2016 s. 238).

Å andra sidan kan man hävda att som uppsatsförfattare med ett konstruktivistiskt angreppssätt aldrig kommer komma ifrån sina egna värderingar och världsåskådningar och därför aldrig kan säga något helt allmängiltigt. Denna problematik är ständigt närvarande i studier som utgår från ett konstruktivistiskt perspektiv. Trots detta kan givande forskningsresultat uppnås om man konsekvent använder sig av en väl vald teori och metod och tydligt redogör för den process som har lett fram till dessa resultat (Winther Jørgensen & Phillips 2000, s. 28).

Trots att ett tillvägagångssätt av mest lika-design primärt används när man vill kunna tillskriva undersökningen ett generaliserbart värde ställer jag mig tveksam till hur långt man kan generalisera slutsatserna av denna undersökning. Det bör dock poängteras att det vid en teorikonsumerande studie, ställs inte samma krav på generaliserbarheten. Det som istället betonas är möjligheten att identifiera en godtagbar förklaring i just det fallet som studeras (Esaiasson et al. 2017, s. 89-90).

En förutsättning för att använda en modell av mest lika-design är att det måste finnas tillräckligt kraftig variation på den beroende variabeln. Om detta inte är fallet finns det en risk att man drar felaktiga slutsatser om styrkan i den kausala relationen (Esaiasson et al. 2017, s. 103). Eftersom att en vanlig bild av Aurangzeb är den av en illvillig och religiöst extrem ledare och den av Akbar i stort sett är det motsatta fanns det goda grunder att tro att variationen skulle vara mer än tillräcklig. Men ju mer jag studerade dessa män ju mer förstod jag, som så ofta är fallet, att verkligheten var mer nyanserad än så. Alltså finner jag mig i en situation där de två analysenheterna jag har valt inte uppvisar de starka olikheter jag från början trodde. Trots dessa svårigheter kommer det att vara gångbart att fortsätta på den väg jag har slagit mig in på. Medvetenheten om detta problem gör att jag kommer vara försiktig när det är dags att dra slutsatser baserat på resultaten och tydliggörandet här underlättar förhoppningsvis för läsaren att mer kritiskt granska mina slutledningar. I uppsatsens metoddel

har jag också identifierat ett antal egenskaper som de delar och ändå gör det möjligt att använda den valda metoden.

3.4 Material och avgränsningar

I detta avsnitt kommer jag att föra en kortfattad diskussion rörande hur materialet har valts och vad jag har utelämnat.

Det största hindret för materialinsamlingen är den språkliga barriär som separerar mig från de originaltexter som annars hade kunnat användas. Detta innebär att jag är tvungen att luta mig mot material som på engelska redogör för eller sammanfattar olika typer av förstahandskällor. Eftersom detta är fallet måste utrymme lämnas för att de resultat som jag kommer fram till kanske inte skulle ha sett ut på precis samma sätt om förstahandskällorna hade varit tillgängliga. Nyanser och betydelser kan försvinna i översättningsarbetet och detaljer exkluderas i stora historiska överblickar.

En avgränsning som har gjorts är den att enbart fokusera på Akbars och Aurangzebs behandling av hinduer. Initialt skulle uppsatsen handla om den mer mångtydiga gruppen *icke-muslim*, och inkludera till exempel kristna, judar och buddhister. Men efter att ha satt mig in i den relevanta forskningen stod det snabbt klart att den grupp som oftast står i fokus är hinduer. Istället för att försöka skrapa ihop tillräckligt mycket material om flera religioner väljer jag alltså att genomföra en mer fokuserad studie över enbart en.

En avgränsning som har tillkommit av tids- och utrymmesmässiga skäl är den att endast studera typen av behandling som kan härledas till den moguliska administrationen. Eftersom mogulriket var ett kejsardöme är det rimligt att anta att beslut som kan härledas till administrationen är beslut som har tagits av kejsaren ifråga. Att inkludera alla former av behandling skulle kräva mer tid och ännu mer innehållsligt utrymme.

4. Resultat

“With the Mughals, various challenges to Akbar’s syncretism emerged under his successors. These intensified under Aurangzeb (...) who favored a return to Islamic orthodoxy” (Spruyt 2020). Citatet ovan är ett typexempel på den kategoriska uppdelning som ofta används när Akbar och Aurangzeb diskuteras. Akbar framhålls som en vänligt sinnad, tolerant ledare som

försökte förena den mångfald av religioner som existerade inom Mogulriket. Aurangzeb å andra sidan påstås ha varit en ortodox muslim som bröt med traditionen av tolerans och förtryckte religiösa minoriteter. Denna framställning har visserligen sin grund i verkligheten men är också en grov förenkling och tillspetsning av samma sanning. I föreliggande uppsats resultatdel ska jag försöka reda ut hur det egentligen förhöll sig med detta.

4.1 Akbar

Det första som måste klargöras är att den tradition av tolerans gentemot hinduer som ofta tillskrivs Akbar inte enbart var hans egen skapelse. Akbar byggde snarare vidare på en tradition av väl integrerade muslim-hinduiska relationer som hade existerat i Indien redan innan Moguldynastin hade anlänt dit (Minault Graham 1969, s. 110 och 125 & Spruyt 2020). Ett tydligt exempel på detta står att finna i Baburs testamente, den första kejsaren av mogulriket, som riktade sig till hans son Humayun. I testamentet skriver Babur bland annat att islam predikas bättre genom kärlek än genom förföljelse och att han borde undvika att slakta kor för att behålla den hinduiska befolkningens tilltro (Muhammad 2020, s. 5-6). En ortodox syn på och implementering av religion var också vid denna tidpunkt relativt impopulärt, även hos det muslimska styret och aristokratin. Dessa idéer och åsikter går att spåra hela vägen tillbaka till Moguldynastins förfader Timur (1336-1405) som anammade islam samtidigt som han bevarade tron på centralasiatiska helgon (Ibid s. 112) (Mohammad 2020, s. 6).

Vidare finns det en idé om att Akbar nästintill helt övergav sina muslimska rötter och skapade en helt egen, pluralistisk religion med inslag från hinduism och kristendom (Ibid s. 117). Det pekas då ofta på att han skapade ett eget trossystem vilket kallades för *din-i-illahi* "Ijusets religion" (Freitag 2021, s. 7). Att Akbar ofta höll diskussioner med lärda män från olika religioner och tog stort intryck från dessa är väldokumenterat, men att det skulle ha gjort att han helt övergav islam stämmer däremot inte. Han motsatte sig den hinduiska tanken på återfödelse, den zoroastriska tron på gudomlig dualism och kristendomens upphöjande av Jesus till gudomligheten. Akbar var alltså en troende och praktiserande muslim (Minault Graham 1969, s. 117). Ett annat argument för att han behöll tron på islam är det faktum att han utsåg sig själv till rikets högsta domare och beslutsfattare inom religiösa frågor (Encyclopedia Britannica 2021-a).

Ett annat argument som ofta framförs för att påvisa Akbars tolerans gentemot hinduer är det faktum att han tillät dem att inta höga positioner inom den mogulska administrationen

(Freitag 2021, s. 10). Även detta argument är sant, men återigen måste man se till de bevekelsegrunder som Akbar hade för att implementera denna typ av politik. Anledningen till detta kan sägas vara tvåfaldig. För det första ville Akbar byta ut vissa delar av den gamla, muslimska administrationen som kunde utgöra ett hot mot hans eget styre, med en mindre grupp hinduer (Freitag 2021, s. 10). För det andra överensstämde detta val med de religiösa strömningar som jag tidigare redogjort för (Minault Graham 1969, s. 118). Det var alltså i mångt och mycket ett strategiskt val som möjliggjordes av samhällets rådande världsåskådningar.

Att istället för att försöka bygga upp en samhällelig tro på islam försökte Akbar skapa en sorts religiös tro till den egna personen. Den tidigare nämnda *din-i-illahi* var ett sätt att göra detta på. Minault Graham menar att anledningen till detta var för att visa mogulrikets invånare att det var möjligt att omfamna flera religioner samtidigt och fortfarande leva i fred med varandra (Ibid, s. 117). Det möjliggjorde det för Akbar att stärka den centraliserade makten och ena rikets religiösa grupper runt honom själv (Spruyt 2020). Detta uppnåddes också genom att upphöra med praktiken att tvångskonvertera invånare i erövrade områden till islam (Ibid). Genom att tillåta dessa människor att fortsätta praktisera sin tro och behålla ett visst mått av autonomi stärkte han imperiet utan att behöva skapa allt för stort missnöje bland befolkningen (Freitag 2021, s. 11).

För att vidare nyansera bilden av mogulledaren kan vi konstatera att trots att delar av politiken han förde mot hinduer drevs av strategiska eller historiska skäl försökte han aldrig påtvinga islam på någon individ eller grupp. Han ville uppnå ett både materiellt och spirituellt ledarskap och visade att detta var möjligt även i ett rike med en så omfattande mångfald av människor och religioner (Minault Graham 1969, s. 117). Detta manifesterade sig också i avskaffandet av *jizya-skatten*, en fundamental del av dåtidens muslimska styren. I praktiken innebar detta att icke-muslimerna inte längre var belagda med en särskild skatt, men på ett teoretiskt plan var detta ett större erkännande av jämlikhet mellan alla invånare (Mohammad 2020, s. 7).

Akbar gjorde det också möjligt för personer av andra religioner än islam att få skattefria landområden att bruka och tog tillbaka sådant land som på olagligt vis hade tagits från hinduer (Freitag 2021, s. 10).

Ett annat brott mot traditionen som visar på den tolerans som tillskrivs Akbar är det faktum att han tog flera hinduiska fruar under sitt liv. Detta var i sig ingenting nytt, men att dessa

kvinnor tilläts fortsätta utöva sin tro var en tydlig brytning med tidigare sedvänjor inom mogulriket (Spruyt 2020).

4.2 Aurangzeb

Som jag tidigare har nämnt är den gängse bilden av Aurangzeb att han var en despotisk ledare som, driven av fanatism, sökte förtrycka alla som inte anslöt sig till hans strikta tolkning av islam. Även om det också här finns spår av sanning är det en mycket överdriven framställning.

För det första kan det vara rimligt att jämföra Aurangzebs styre med den religiöst genomsyrade politik som fördes i Europa under samma tid. Exempelvis fanns det ingenting i behandlingen av hinduer under Aurangzeb som kan jämföras med sådant som den europeiska inkquisitionen ägnade sig åt (Kinra 2014, s. 260). “*Mughal rulers in general allowed their subjects great leeway — shockingly so compared to the draconian measures instituted by many European sovereigns of the era*” (Truschke 2017, s. 79).

För det andra finns det ett argument som ofta återkommer i den samtida debatten om Aurangzeb.

Det framhålls ofta av dagens hindunationalister att förstörelsen av hinduiska tempel var vidsträckt och omfattande. Trots att det stämmer att Aurangzeb personligen utfärdade order om raserandet av vissa tempel var det långt ifrån vanligt, och motiverades sällan eller aldrig av religiöst färgade skäl (Truschke 2017, s. 85). Anledningen till detta var i princip alltid politisk och eftersom politik och religion var så intimt sammanlänkade var det fullt naturligt att angripa ett tempel som svar på en politisk handling (Mohammad 2020, s. 10). Bruket att förstöra tempel kan spåras till hinduiska kungar från 600-talet, och kan därför ytterligare förklara varför Aurangzeb ägnade sig åt det (Ibid, s. 85).

Som jag tidigare har redogjort för var samtidens världsåskådningar en viktig faktor för att förklara Akbars behandling av hinduer. Detsamma gäller Aurangzeb. Enligt Gail Minault Graham var Aurangzeb en anhängare av den mystiskt betingade *Naqshbandi-ordern*, vilken ville upprätta ett islamiskt rike som skulle styras av sharialagar (Minault Graham 1969, s. 122). Denna order fick mycket stöd från *ulaman*, de teologer och jurister Akbar hade satt sig över när han utnämnde sig själv till rikets högsta beslutsfattare inom religiösa frågor (Khan 2019, s. 842). Dessa lärda män inom islam återfick under Aurangzeb stora delar av den makt som Akbar hade fråntagit dem (Richards 1995, s. 174). Vidare pekar Minault Graham på en viss Shaykh Ahmad Sirhindi, en central figur inom Naqshbandi-ordern (Minault Graham

1969, s. 119). Hon menar att denne man var en stor orsak till att den ortodoxa tolkningen av islam fick ett sådant uppsving under Aurangzebs regentperiod. Här går dock åsikterna isär något. Audrey Truschke menar visserligen att Aurangzeb var en mer troende muslim än många tidigare mogulledare, men att hans primära mål mestadels var rikets fortlevnad och när det krävdes kunde han kompromissa med sina religiösa värderingar (Truschke 2017, s. 68). Att han skulle vara motiverad enbart av att skapa ett strikt islamiskt samhälle finner Trushke inga belägg för.

År 1672 gav Aurangzeb order om att konfiskera allt land som hade tilldelats hinduer, och att dessa områden skulle tillfalla muslimer istället. Den nya lagen implementerades dock på mycket få platser i riket, och vissa områden började tvärtom ge mer land till hinduer än tidigare (Ibid, s. 82). Om lagen hade implementerats hade det varit ett stort bakslag för den hinduiska befolkningen i Mogulriket. Orsakerna till varför lagen aldrig verkställdes framgår inte, men man kan tänka sig att det antingen handlade om symbolpolitik eller om att lokala administratörer av någon anledning var ovilliga att implementera den.

En liknande händelse inträffade då Aurangzeb, i stark kontrast till moguliska traditioner, beslutade att inga nya hinduiska tempel i staden Benares (dagens Varanasi) fick uppföras (Ibid, s. 83). Att beslutet gällde just Benares, en mycket viktig och helig vallfärdsort för hinduer, gör dekretet djupt symboliskt (NE.se).

Aurangzebs val att återinstiftade jizya-skatten måste också det ses som ett hårt slag mot rikets hinduiska befolkning (Chandra 1969, s. 330). Även om man tar hänsyn till att beslutet inte påverkade och äldre män och funktionsnedsatta personer är det ett tydligt brott mot tidigare ledares politik (Mohammad 2020, s. 11).

5. Analys

I denna uppsats analysdel kommer jag att utgå utifrån det material som jag har presenterat i resultatdelen. Här ämnar jag jämföra tre aspekter där Akbars och Aurangzebs ledarskap skiljer sig åt och som jag har identifierat som särskilt viktiga. Genom att jämföra dessa utifrån mest lika-modellen kommer jag kunna försöka förklara varför deras styre, trots många likheter, ändå ganska markant skiljde sig åt. Vidare kommer detta att kopplas till det teoretiska ramverket *världsåskådningar* som jag tidigare har redogjort för. Den första av dessa aspekter är hur de traditioner som Akbar lade grunden till utvecklades eller avtog i anseende under tiden som passerade mellan honom och Aurangzeb. Den andra aspekten rör

rollen som ulaman spelade för de båda kejsarna. Den tredje och sista aspekten handlar om rollen av förstörandet av hinduiska tempel under Aurangzebs regim och varför detta inte förekom under Akbar.

5.1 Tiden före och mellan Akbar och Aurangzeb

Den aspekt som jag har urskiljt som den viktigaste har att göra med den tid som föregick Akbars styre och som förflöt mellan honom och Aurangzeb. Under dessa tidsperioder lades grunden för de världsåskådningar som till stor del skulle komma att präglade de båda ledarnas behandling av hinduer.

Båda mogulledarna ärvde ett sätt att förstå världen på, och ett sätt som man förhåller sig till denna värld. De förenades i viljan att göra något nytt med detta arv, även om det skulle ta sig uttryck på olika sätt. Akbar valde att vidareutveckla den sedvänja som förespråkade goda relationer och tolerans mellan muslimer och hinduer. Han En tänkbar förklaring till detta är att mogulriket fortfarande var ett relativt nyetablerat rike, Akbars far Humayun var son till rikets grundare Babur. Det hade alltså inte förlöpt någon ansenlig tidsperiod från farfaderns tid och det centrala fokuset för Akbar var således att konsolidera och expandera rikets makt. Genom att se Akbars styre på detta sätt är det lätt att förstå varför han valde att utveckla den toleranta och tillåtande politiken som hans far och farfar hade etablerat. Det var ett beprövat sätt att styra på och det tjänade moguldynastins syften väl. Att upprätthålla lugn och förebygga interna spänningar kan ses som helt avgörande för att vidare kunna expandera riket. Denna världsåskådning genomsyrade dynastins ledare så till den grad att Humayun varmt förespråkade denna politik i testamentet han lämnade till sin son. Den framgick också av den attityd som existerade i den mer konservativa muslimska aristokratin, vilka inte heller förespråkade en ortodox implementering av islam.

Vad gjorde då att samma tradition och väletablerade världsåskådningar inte vidareutvecklades av Aurangzeb? En viktig förklaring är att den mogulska toleransen nådde sin kulmen under Akbar (Spruyt 2020). Den levde visserligen kvar till varierande grad bland flera av de efterkommande ledarna, men dessa tog den inte vidare på samma sätt som Akbar gjorde. Det kan hävdas att utvecklingen stagnerade, vilket skapade ett vakuum för nya världsåskådningar att växa fram. Aurangzebs mer ortodoxa islamtolkning, vilken kom att utmana Akbars synkretism kan alltså även den ses som en vidareutveckling av samma traditioner, om än i en helt annan riktning.

Som jag tidigare nämnt spelade den så kallade Naqshbandi-ordern en viktig roll i brytningen med de etablerade relationerna mellan muslimer och hinduer. Trots att den står i stark kontrast till Akbars syn på religion kan den också spåra sina rötter långt bak i moguldynastins historia. Ordern uppstod i samma område i Centralasien som mogulerna gjorde och de båda var länge tätt förknippade med varandra. Vidare var Babur en anhängare av ett av Naqshbandi-orderns helgon (Minault Graham 1969, s. 119). Denna världsåskådning gick tvärt emot den synkretism som rådde under Akbars styre, och kan alltså hjälpa oss förstå varför Aurangzeb återgick till mer traditionella muslimska doktriner. Aurangzebs val att ta till sig och förverkliga orderns ortodoxa läror var alltså, som för Akbar, en återgång till en redan existerande tradition. Trots att det finns motstridiga uppgifter rörande hur långt Aurangzeb var villig att gå i balansgången mellan religion och realpolitik är det tydligt att en stor förändring hade skett mellan Akbars tid vid makten och då Aurangzeb tillträdde som ledare.

5.2 Ulaman

En annan viktig del i att förklara varför den ortodoxa tolkningen av islam fick en renässans är den roll som *ulaman*, spelade. Ulaman var en viktig faktor i Naqshbandi-orderns återkomst och menade att mogulriket skulle styras av sharialagar. Akbar hade utmanat deras makt och stränga syn på religion genom att utropa sig själv till rikets högsta beslutsfattare inom religiösa frågor. Beslutet bröt kraftigt med traditionen av ulaman som den högsta auktoriteten rörande religiösa spörsmål. Men under de år som passerade efter Akbars död återfick ulaman delar av den makt de hade förlorat (Khan 2019, s. 842). Aurangzeb, som ofta rådfrågade jurister och teologer inför stora beslut, återgav ulaman mycket av den auktoritet de under Akbar hade blivit fräntagna (Ibid).

Flera av de lärda män som utgjorde ulaman ville att mogulledare i största möjliga mån skulle förödmjuka och förnedra hinduer. Ett sätt att göra detta på var återinstiftandet av Jizya-skatten. Trots att det dröjde tjugotvå år innan Aurangzeb återupprättade denna särskilda skatt var det ett beslut som går helt emot den politik som Akbar bedrev (Richard 1995, s. 173).

Trots att både Akbar och Aurangzeb flitigt anställde hinduer inom den mogulska administrationen verkar detta faktum ha fått en större påverkan på Akbars styre. Även om Akbar motiverades av politiska skäl när han började placera hinduer på höga positioner kan det ha påverkat den förda politiken. Bruket fortsatte även efter kejsarens död och fortsatte under Aurangzeb. Trots att hinduernas position inom riket var mer etablerad och följde en

längre tradition vid Aurangzebs tid vid makten är det möjligt att de inte åtnjöt ett lika stort inflytande. Det är svårt att ge något definitivt svar på varför detta var fallet, men en tänkbar förklaring är ulamans utökade makt. När de konservativa muslimerna under Aurangzebs ledning fick mer att säga till om kan detta ha skett på bekostnad av de hinduiska beslutsfattarna.

5.3 Förstörelse av tempel

Som tidigare nämnts är den kanske mest livaktiga diskussionen när det kommer till Aurangzeb den som rör förstörelsen av hinduiska tempel. Även om jag redan har påvisat att mycket av den tempelförstörelse som faktiskt ägde rum ofta har överdrivits eller tagits ur kontext av samtida hindunationalister eller koloniala engelsmän, är det av relevans att försöka förstå varför förstörelsen av tempel var betydligt mer frekvent under Aurangzeb än Akbar.

Återigen får man se till den tid då ledarna faktiskt levde och de världsåskådningar och normer som påverkade dem.

Akbar grundade tidigt bruket att efter en militär seger inte utsätta lokalbefolkningen eller dess ledare för ytterligare straff eller förnedringar. Han insåg vikten av ett enat rike och tillät således människor att behålla sin tro och lokala ledare att behålla ett visst mått av autonomi (Encyclopedia Britannica 2022-b). Ett tydligt exempel på detta bruk är Akbars giftermål med dottern till en framstående rajputisk ledare. Istället för att försöka kuva de aristokratiska rajputerna ingick han äktenskap med dem och tillät dem fortsätta styra över sina traditionella områden, med krav på att de erkände honom som deras kejsare och bidrog med soldater när det behövdes (Ibid). Genom denna typ av strategi, där erövring och en mer fredlig typ av konsolidering gick hand i hand kunde Akbar expandera och stärka riket utan att skapa onödiga motsättningar. Att ägna sig åt att ödelägga heliga tempel skulle ha motverkat denna utveckling och potentiellt hindrat mogulrikets expansion.

Aurangzeb kontrollerade riket när det nådde sitt största geografiska omfång. Han övertog ett stort och relativt välfungerande kejsardöme där flera av de normer som Akbar hjälpte till att skapa fanns på plats. Detta faktum gjorde det enklare för Aurangzeb att bryta med dessa normer. Även om han bedrev stora fälttåg som förflyttade gränserna ännu längre var mogulriket nu ett välkänt och respekterat rike. Man hade under nära ett hundra år kunnat skapa en administration som var välanpassad till de regionala och lokala skillnader som existerade, och att anpassa politiken för att minska splittring var således inte lika betydelsefullt. Mot denna bakgrund går det att urskilja en tänkbar förklaring till varför

tempelförstörelse påträffas under Aurangzeb, när det knappt hade förekommit under Akbar. Aurangzeb kunde helt enkelt kosta på sig att ta till hårdare metoder för att straffa politiska motståndare. Eftersom relationerna mellan hinduer och muslimer redan var relativt goda var risken för uppror inte lika stor. Att ge sig på hinduiska tempel var alltså mycket mer relevant och lönsam strategi för Aurangzeb än vad det hade varit för Akbar.

Men det går inte att enbart se Aurangzebs attacker mot hinduiska tempel som en politisk akt. Valet att inte tillåta några nya tempel att byggas i Benares var som tidigare nämnt ett mycket symboliskt beslut, tydligt riktat mot rikets hinduer. Detsamma kan sägas om Aurangzebs bestämmande att år 1673 riva ett gammalt hinduiskt tempel dedikerat till guden Vishnu i samma stad (Rastogi 2021). På den förstörda byggnadens plats lät Aurangzeb bygga den så kallade Alamgir-moskén. Budskapet i dessa båda handlingar är tydliga, och tydligt influerade av mer än bara politisk strategi. Även om Akbar hade kunnat ta samma beslut utan att väcka onödiga konflikter är det svårt att tänka sig att han faktiskt skulle ha gjort det. I de fall där Akbar ansåg att det fanns risker med hinduiska grupper, risker som kunde handla om att de finansiellt lurade muslimer eller hinduer från lägre kaster, gick han en helt annan väg. Istället för att använda våld mot de fraktioner eller områden som ansågs dubiösa lät han översätta flera hinduiska texter från sanskrit till persiska, för att på så sätt upplysa större delar av befolkningen om vad religionen de tog till sig faktiskt stod för (Truschke 2017, s. 87). Skillnaderna i dessa tillvägagångssätt är slående och belyser i vilken grad Akbar och Aurangzeb valde olika vägar när det kom till att hantera rikets hinduiska befolkning.

5.4 Applicering av världsåskådningar

Man kan konstatera att Akbar och Aurangzeb både var starkt influerade av olika typer av världsåskådningar och samtidigt var med och skapade sådana som skulle komma att forma samhället runt dem. Den starkaste av dessa är den religion de båda bekände sig till. Islam är en typ av det som Spruyt kallar för "kollektiva föreställningar". Religionen förankrar ledarnas beslut och skapar mening på ett större, samhälleligt plan. Trots att muslimerna i mogulriket var i minoritet var religionen ändå något som fanns bland hela befolkningen. Att exempelvis hänvisa till en trosuppfattning för att motivera förstörelsen av ett tempel kan fortfarande ses som fel eller orättvist, men det skapar en form av förståelse hos befolkningen när beslutet är kopplat till religion. Eftersom religion och politik var så nära förbundna med varandra gav religionen och de världsåskådningar som rymdes inom den legitimitet till de politiska handlingarna. Vidare var det en särskild islamtolkning som gjorde att Akbar valde att ta till

sig ett synkretiskt förhållningssätt till hinduismen. Det var genom de världsåskådningar som hade etablerats av hans far och farfar och som lyckats få fäste i den styrande klassen, som Akbar kunde vidareutveckla dem. När detta förhållningssätt till religionen sedan lämnade plats för en mer ortodox sådan skapade det utrymme för Aurangzeb att förändra den traditionsbundna politiken. Det behövdes alltså mer övergripande förändringar i de rådande världsåskådningarna, förändringar som inte bara fick fäste hos de individuella ledarna, för att större politiska förändringar skulle kunna inträffa. Det blir här tydligt att det icke-materiella föregår och till stor del konstituerar det materiella.

En annan världsåskådning som var betydelsefull i att avgöra hur behandlingen av hinduer skulle se ut i mogulriket har att göra med föreställningen om vad en kejsares roll är. För Akbar var denna roll i allra högsta grad både religiös och politisk. Han ville skapa enighet och gemensamma sammanhang genom att både vara rikets spirituella och politiska ledare. Att förena de religioner som samexisterade och att själv bli sedd som en ledare för alla dessa religioner var ett av Akbars högsta mål. Idén om detta återfinns i mildare grad hos hans föregångare och hade den inte varit det hade det funnits betydligt fler hinder i vägen.

Aurangzebs syn på sin roll som kejsare handlade i motsats till Akbars mer om att värna om islams fortlevnad och i viss mån om att återupprätta dess dominans. Tack vare av trenden mot det ortodoxa kunde denna typ av självbild få fäste, både i Aurangzeb själv och samhället i stort.

6. Slutsatser

Sammanfattningsvis uppvisar Akbar och Aurangzeb vissa likheter, men framförallt skillnader i behandlingen av hinduer. Båda ledarna såg sig själva som rättvisa kejsare, som på olika sätt försökte säkra mogulrikets expansion och fortlevnad. Akbar både följde de normer och traditioner hans far och farfar hade etablerat och utvecklade dessa för att de bättre skulle passa hans egna idéer om hur det moguliska riket borde se ut. Trots att hans styre präglades av ett ovanligt nyfiken och tolerant förhållande till andra religioner använde han sig av genomtänkta politiska strategier, och stundom tämligen hänsynslösa metoder. Även om Aurangzeb inte alls besatt Akbars förhållningssätt till hinduer, respekterade även han vissa av de moguliska normerna och traditionerna. Att han slog ned hårdare mot rikets hinduer måste

inte vara ett utslag för bigotteri eller trångsynthet, utan kan också ses som en mer legitim form av politik i just den tid han levde i.

Båda ledarna var också djupt präglade av de samhällseliga strömningar som existerade både innan och under deras tid vid makten. Det är också denna faktor vilken jag har identifierat som den viktigaste för att besvara frågeställningen.

Akbar var till viss del en produkt av hans den vidsynthet som förespråkades av rikets aristokrati och hans egen far. Detsamma kan sägas gälla Aurangzeb som föddes in i en tid då ortodoxa islamtolkningar hade fått ett uppsving, och när de gamla muslimska auktoriteterna återfick allt mer makt. Det som förenar båda kejsarna var att de vidareutvecklade dessa idéer, för att skapa en egen politik.

Något annat både Akbar och Aurangzeb har gemensamt är att allt de tog sig för vid makten inte enbart var utslag för kalkylerad politik. Akbar uppvisade ett genuint intresse för andra troskröror än islam och försökte inkorporera dessa i sin egen tro. Han väckte förargelse genom att samspråka med lära män och teologer från kristendomen och hinduismen och baserat på detta skapa en egen, synkretisk variant av islam.

På ett liknande sätt, dock i motsatt riktning, agerade Aurangzeb när han demolerade ett viktigt hinduiskt tempel och byggde en moské på dess plats. Istället för att vara en proportionerlig politisk handling i paritet med andra attacker på hinduiska tempel kan man se det som ett utslag av religiöst betingat hat.

Avslutningsvis har jag i denna uppsats kommit fram till att den viktigaste bidragande faktorn till att behandlingen av hinduer skiljer sig åt mellan Akbar och Aurangzeb är den idémässiga utveckling som tog plats under tiden mellan dem. Det ortodoxa islams tankar och doktriner fick allt större plats inom den moguliska administrationen och de år som passerade gjorde det allt lättare att distansera sig från den traditioner som Akbar etablerade.

Det finns mycket kvar att studera när det kommer till dessa mogulledare. En viktig anledning till detta är för att motverka den falska historieskrivning och desinformation som allt mer tycks utmärka debatten kring, framförallt, Aurangzeb. Att arbeta emot att Aurangzeb används som politiskt slagträ för att så split mellan muslimer och hinduer är av stor vikt och något som skulle kunna ledsaga senare forskning. Om man breddar sig lite skulle en annan intressant väg att gå kunna vara att jämföra hela den muslimska gemenskapen, det moguliska, safavidiska och ottomanska riket med Europa under samma tid. En studie av den typen skulle kunna slå hål på många av de felaktiga föreställningar om Europas överlägsenhet som

existerar. Vidare skulle en sådan studie kunna belysa i vilken grad de europeiska rikena och de muslimska dynastierna influerade och påverkade varandra.

7. Referenser

A. Ballhatchet, Kenneth. 2021. Akbar - Mughal Emperor. *Encyclopedia Britannica*. URL: <https://www.britannica.com/biography/Akbar> Hämtad: 2022-04-01.

Amin, Osama. 2021. Reimagining the Mughal Emperors Akbar and Aurangzeb in the 21st Century. *Journal of South Asian Studies*. 9(3): 153-161.

Badersten, Björn. 2006. *Normativ metod - Att studera det önskvärda*. Uppl. 2. Lund: Studentlitteratur.

Chandra, Satish. 1969. Jizyah and the State in India during the 17th Century. *Journal of the Economic and Social History of the Orient*. (12)3: 322-340.

C. Mohammad, Dr. Haneef. 2020. Tolerance and Co-existence in Muslim India: The Religious Policy of the Mughal Empire. *Journal of Social Sciences*. 2(1): 1-13.

E. Koltko-Rivera, Mark. 2004. The Psychology of Worldviews. *Review of General Psychology*. 8(1): 3-58.

Esaiasson, Peter - Gilljam, Mikael - Oscarsson, Henrik - Towns, Ann - Wängnerud, Lena. 2017. *Metodpraktikan - Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Uppl. 5. Stockholm: Norstedts Juridik.

Freitag, Jason. 2021. Empire and Diversity: Inclusion and Control in Roman, Mughal and Ottoman Polity. *World History Connected*. 18(3): 1-20.

Hurd, Ian, 2008. "Constructivism" i Reus-Smit, Christian - Duncan Snidal (red.), *The Oxford Handbook of International Relations*. Oxford: Oxford University Press. s. 298-316.

Khan, Ishan. 2019. Politics Affected by Ulema Under the Delhi Sultans and Mughal Emperors: A Historical Review. *International Journal of Research in Social Sciences*. 9(5): 836-844.

Kinra, Rajeev. 2014. Handling Diversity with Absolute Civility: The Global Historical Legacy of Mughal *Ṣulḥ-i Kull*. *The Medieval History Journal*. 16(2): 251-295.

Minault Graham, Gail. 1969. Akbar and Aurangzeb - Syncretism and Separatism in Mughal India, a re-examination. *The Muslim World*. 59(2): 106-126.

Percival Spear, T.G. 2022. Aurangzeb - Mughal Emperor. Encyclopedia Britannica. URL: <https://www.britannica.com/biography/Aurangzeb> Hämtad: 2022-04-17.

Pinxten, Rik. 2015. Worldview. I D. Wright, James (red.). *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*. Amsterdam: Elsevier, 753-757.

Rastogi, Saurabh. 2021. *Alamgir Mosque - Lost Vishnu Temple of Varanasi*. URL: <https://www.varanasiguru.com/alamgir-mosque/> Hämtad: 02-05-2022.

Richards, John F. 1995. *The Mughal Empire*. Uppl: 2. Cambridge: Cambridge University press.

Say Seck Leong, Jaffrey. 2006. *Battle for Chitor: Storming the last Hindu Fortress in 1567*. URL: <https://www.historynet.com/battle-for-chitor-storming-the-last-hindu-fortress-in-1567/> Hämtad: 2022-04-24.

Spruyt, Hendrik. 2020. *The World Imagined: Collective Beliefs and Political Order in the Sinocentric, Islamic and Southeast Asian International Societies*. Cambridge: Cambridge University Press.

Srivastava, Ashirbadi Lal. 1965. *A Short History of Akbar the Great*. Uppl: 2. Agra: Agra College

Teorell, Jan - Svensson, Torsten. 2016. *Att fråga och svara - Samhällsvetenskaplig metod*. Uppl. 4. Stockholm: Liber.

The Editors of Encyclopedia. 2021-a. India - Mughal Empire. *Encyclopedia Britannica*. URL: <https://www.britannica.com/place/India/The-Mughal-Empire-1526-1761> Hämtad: 2022-04-07.

The Editors of Encyclopedia. 2022-b. Mughal dynasty. *Encyclopedia Britannica*. URL: <https://www.britannica.com/topic/Mughal-dynasty> Hämtad: 2022-04-15.

Tin-bor Hui, Victoria. 2010. *War and State Formation in Ancient China and Early Modern Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.

Truschke, Audrey. 2017. Aurangzeb. *The Life and Legacy of India's Most Controversial King*. Stanford: Stanford University Press.

Winther Jørgensen, Marianne - Phillips, Louise. 2000. *Diskursanalys som Teori och Metod*. Lund: Studentlitteratur.

Zarakol, Ayse. 2022. *Before The West. The Rise and Fall of Eastern World Orders*. Cambridge: Cambridge University Press.